

SEMBOLEK ETKİLEŞİM BAĞLAMINDA MÜZİK: BARIŞ MANÇO ÖRNEĞİ*

Music In the Context of Symbolic Interactionism: The Case of Barış Manço

Doç. Dr. Gülten Filiz ÖNAL**

ÖZ

Sembolik Etkileşimciliğe göre, bireylerin nesnelere yüklediği anlam, diğer bireylerle yaşadığı toplumsal etkileşim sonucunda şekillenmektedir. Bunlar gündelik hayattaki eylemlerden olan; sosyal medya paylaşımları, dinlediğimiz müzikler, giydiğimiz kıyafetler, saçımızın rengi ve şekli ya da yediğimiz yemeğe kadar bireysel olarak belirlediğimiz pek çok davranış ve tercih biçimi olarak karşımıza çıkar. Bireyler de bu dinamikler sayesinde birbirleriyle iletişim kurarlar. Bireylerin birbirleriyle iletişime geçtikleri ve etkileşim sağladıkları en etkili araçlardan biri de müzik ve müziğin dilidir. Yapılan pek çok çalışmada da işaret edildiği üzere müzik sadece eğlence aracı olmaktan çıkmış, başta bilim, sanat ve eğitim olmak üzere pek çok alanda önemli görevler üstlenmiştir. Bireylerin oluşturduğu kültürün en önemli unsurlarından biri olan müzik, toplumsal etkileşimlerin sonucunda ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Hatta kimi zaman toplumsal gelişmelere öncülük etmiş kimi zaman da yaşanan toplumsal olaylardan etkilenerek kendine bir yol çizmiştir. Müzik sayesinde toplumda; aşk, saygı, yardımseverlik gibi pek çok değer, sözlü olarak dile getirilmekte ve paylaşılmaktadır. İçinde bulunduğu toplumun kültürel özellikleriyle şekillenen müzik, farklı dönemlerde farklı türden eserler ile bireylerin yaşantılarına önemli vurgular yapmakta ve toplumsal yaşamın adeta aynası olmaktadır. Bu yönüyle müzik, bireylerin kendisini ifade etmek üzere kullandığı önemli sosyal araçlardan biri olarak, sosyal kimliklerin yansıdığı sosyolojik betimleme alanına dönüşmektedir. “Modern Ozan” olarak nitelendirilen Barış Manço’nun yorumladığı pek çok eseri bulunmaktadır. Bu çalışmada, farklı değerleri ve anlatım biçimini yansıttığı düşünülen Manço’ya ait üç eserin sözleri üzerinden Sembolik Etkileşime dayalı bir analiz yapılmıştır. Barış Manço, “Barış” ismi ile sanki doğumuyla bile adeta bir sembol olmuştur. Manço, müzisyen ve kültür aktarıcısı kimliğini on iki kez dolaştığı dünyadan topladığı verilerle ve her şarkısında ders niteliğinde verdiği mesajlarla günümüze kadar taşımıştır. Birçok eserini, toplumcu bir bakış açısıyla atasözü, deyim ve halk deyişlerinden beslenerek ürettiği gözlenmiştir. Barış Manço’nun şarkı sözlerinde özellikle; saygı, sevgi, duyarlılık, kanaatkâr olma, paylaşmanın önemi, vefalı olma, görgülü olma, insana değer verme, sabır, aile birliğinin önemi, bağımsızlığın birey ve toplum üzerindeki etkisi ve önemi, barışsever olma, dostluk, merhamet, affedici olma, cömertlik, çalışkanlık, dürüstlük, hoşgörü, iyi niyetli olma, misafirperverlik, sadelik gibi pek çok değer tespit edilmiştir. Kısacası şarkılarında aslında herkesin bilip de söyleyemediğini farklı semboller aracılığıyla, akıcı ve yalın bir Türkçe kullanarak müzik yoluyla mesaj olarak aktarmıştır. Kolay anlaşılabilirliği sayesinde etki gücünü yükselten eserleriyle hemen her yaş grubuna hitap etmiştir. Böylece toplumsal bütünlüğün oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Barış Manço şarkılarında, Orta Asya’dan günümüze uzanan birçok değeri ustaca kullanarak geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi görmüştür. Barış Manço sadece ulusal değil uluslararası olarak da önemli bir sanat ve kültür elçisi olarak saygı ve minnetle anılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sembolik etkileşim, müzik, Barış Manço, kültür, sanat.

ABSTRACT

According to Symbolic Interactionism, the meaning that individuals attribute to objects is shaped as a result of social interaction with other individuals. These appear as many forms of behavior and preferences that we individually determine, from the actions of daily life to social media sharing, the music we listen to, the clothes we wear, the color and shape of our hair or the food we eat. Individuals also communicate with each other through these dynamics. Music and its language are also one of the most effective means by which individuals can interact with each other. As pointed out in many studies, music is no longer a means of entertainment; it has undertaken important tasks in many fields, especially in science, art and education. Music, one of the most important elements of the culture created by individuals, has emerged and developed as a result of social interactions. It sometimes pioneered social developments and drew a path for itself by being influenced by social events. Thanks to music, many values such as love, respect and benevolence are verbally expressed

* Geliş tarihi: 24 Ağustos 2022 - Kabul tarihi: 5 Kasım 2023

Önal, Gülten Filiz. “Sembolik Etkileşim Bağlamında Müzik: Barış Manço Örneği” *Milli Folklor* 140 (Kış 2023): 143-154

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, filizonal@gazi.edu.tr, Ankara/Türkiye. ORCID: 0000-0002-5140-8298

and shared in society. Music, shaped by the cultural characteristics of the society, emphasizes the lives of individuals with different kinds of works in different periods and becomes a mirror of social life. In this respect, music, as one of the important social tools that individuals use to express themselves, turns into a sociological description area where social identities are reflected. Described as the "Modern Poet", Barış Manço has many works. In this study, an analysis based on Symbolic Interaction has been made over the words of three works of Manço, which are thought to reflect different values and expression styles. Barış Manço was given the name "Peace", he became a symbol even with his birth. Manço carried his identity as a musician and cultural transmitter to the present day with the data he collected from the world he travelled to twelve times and the messages he gave as a lecture in each of his songs. It has been observed that he produced many of his works with a socialist point of view, based on proverbs, idioms and folk sayings. Many values such as respect, love, sensitivity, being contented, the importance of sharing, being loyal, being polite, valuing people, patience, the importance of family unity, the effect and importance of independence on the individual and society, being peace-loving, friendship, compassion, forgiveness, generosity, hard work, honesty, tolerance, benevolence, hospitality and simplicity have been identified in Barış Manço's lyrics. In short, in his songs, he conveyed what everyone knows but cannot say, through different symbols, using fluent and plain Turkish. He appealed to almost all age groups with his works that increase the power of influence thanks to their easy understanding. Thus, it has made important contributions to the formation of social cohesion. Barış Manço has acted as a bridge between the past and the future by skillfully using many values from Central Asia to the present in his songs. Barış Manço is remembered with respect and gratitude as an important art and culture ambassador internationally.

Keywords

Symbolic Interactionism, music, Barış Manço, culture, art.

Giriş

Erol Güngör "Kültür, inançlar, bilgiler bütünüdür; yani maddi değildir. Bu manevi bütün, uygulama halinde maddi formlara bürünür" (2003: 9) demektedir. Bu bütün, kendisi hakkında gözlenebilen öğeler aracılığı ile milletin kendi kültürünü ait olduğu toplumun bireylerine ve diğer toplumlara aktarmasında doğrudan etkili olan göstergeleridir. Çünkü kültür, insanın insanla, insanın toplumla ve insanın çevre ile olan ilişkisinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bilinçli birikimlerdir. Bu birikimin doğru aktarılması için ise doğru kodların oluşturulması gerekmektedir. İşte bu kodlamayı yapacak olan da gelenektir. Gelenek değişmez birtakım inanç ve uygulamaların gelecek kuşaklara aktarılmasının yanında kültürel unsurların yeniden üretimidir. Bunun için toplumlar kültürel değer yargılarını canlı tutarak, her dönem bunları tekrar harekete geçirirler (Koca 2010: 92).

Kültürün göstergeleri içerisinde semboller büyük bir yer tutmaktadır. Leslie White kültürü bir semboller bütünü olarak düşünmüş ve kültürü "maddi öğelerin, davranışlarının, düşünce ve duyguların, sembollerden oluşan simge (sembol) lere dayalı bir örgütlenmesidir" (Akt., Güvenç 2003) diyerek sembollerin, kültürün gözlenebilen ve gözlenemeyen unsurlarını ifade etmek üzere kullanıldığından bahsetmektedir. Sözü edilen gözlenemeyen unsurların, gelenekten gelen, yazılı olmayan ancak uygulamalar ile bilinçaltına yer etmiş semboller olduğu söylenebilir.

Sembol, bir şeyi ifade eden herhangi bir jest, işaret veya nesne olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar sosyalleşme sürecinde birbirleriyle etkileşim halindeyken ne anlama geldiğini öğrendikleri sembollerini, bu anlamı esas alarak kullanırlar. Semboller, aynı zamanda anlamların taşıyıcıları olarak da kabul edilmektedir (Polama 1993).

Kültürün yaşatılması, topluma mal edilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasında büyük bir öneme sahip olan ve Türkçe 'de "simge" kelimesi ile karşılanan "sembol", gerek maddi ve manevi olguların karşılanması gerekse insan zihnindeki derin anlam ve ifadelerin çağrıştıırılması amacı ile oluşturulmaktadır. Bir iletişim ürünü olarak ortaya çıkmış olan semboller her zaman, her zemin ve her toplumda etkili bir ifade aracı olarak kullanılmıştır (Koca 2010: 88). Sembollerin kullanılmasıyla yeni bir anlatım türü doğ-

muş ve sembolik anlatım olarak ortaya çıkan bu türde daha çok toplumsal semboller ön plana çıkmıştır.

Sembol, sözcük olarak binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir ve soyut bir anlama işaret etmektedir. Doğumundan vefatına kadar bireyin her anını kuşatan semboller, din, edebiyat, mimari, müzik, resim, heykel vb. hemen her yerde kullanılmaktadır. Semboller ayrı dil ve yazı sistemlerine sahip tüm insanlara bazı kültürel farklılıklarıyla beraber aynı dilden –sembolik dil- hitap edebilme özelliğine sahiptir. Bu yönüyle sembolizm kendine has özellikleri barındıran evrensel bir dil olarak kabul edilebilir (Çağlar 2008: 2). Semboller soyut bir anlama işitilebilen bir sesle, görülebilen bir nesneyle veya bir hareketle işaret etmektedirler. Annamari Schimmel (1954: 68) de, her sembolün, sembolleştirilen madde ve bu maddenin temsil ettiği manevi hakikat olmak üzere iki unsur içerdiğini belirtmektedir (Akt., Demirel 2012: 917).

Sosyolojinin üç temel kuramı ise işlevselcilik, çatışmacılık ve sembolik etkileşimciliktir. İşlevselcilik ve çatışmacılık; toplumu bir bütün olarak şekillendiren toplumsal yapılara, kurumlara, çatışmalara odaklanan makro ölçekli yaklaşımlar, sembolik etkileşimcilik ise toplumu anlamak için bireylerin günlük etkileşimlerinde neler olup bittiğine bakmak gerektiğini vurgulayan ve Şenol (2021: 13) tarafından da belirtildiği gibi, mikro sosyolojiden makro sosyolojiye köprü kuran bir yaklaşımdır.

Bir işlevselci, bireyi içinde bulunduğu toplumsal yapının ürünü olarak kabul edenken, bir sembolik etkileşimci ise toplumun birbirleriyle sürekli etkileşim hâlinde olan insanlardan oluştuğu görüşünü ileri sürmektedir. Bireyin ve toplumun statik bir yapıda olmadığını, her ikisinin de toplumsal etkileşim sonucu sürekli bir değişim içinde olduğunu vurgulayan sembolik etkileşimcilik, sosyalleşme, iletişim, rol ve eylemin çözümlenmesine önemli katkılar sunmaktadır (Polama 1993, Turhanoglu 2013; akt., Tatar 2018: 1421).

Sembolik Etkileşimcilik, bireyin davranışlarının toplumsal yönlerini araştıran ve sosyalleşme sürecini inceleyen sosyal psikoloji alanındaki çalışmalardan etkilenecek on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan ve gelişen bir Amerikan sosyoloji kuramıdır.

Sembolik Etkileşimcilik ilk olarak Blumer'in çalışmalarında kullanılan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Blumer çalışmalarında anlama ait öznel değerlendirmelerin, gündelik yaşam içerisinde nasıl şekillendiği üzerinde durmaktadır. Bu bakımdan anlam, toplumsal etkileşim sonucunda gerçekleşen bir üründür. Sembolik Etkileşimciliğe göre bireylerin nesnelere yüklediği anlam, diğer bireylerle yaşadığı toplumsal etkileşim sonucunda şekillenmektedir (Wallace ve Wolf 2012: 292).

Blumer'e göre sembolik etkileşimcilik üç önermeye dayanır: (Wallace ve Wolf 2012)

- İnsanlar şeylere, şeylerin onlar için ifade ettiği anlamlara göre davranırlar.
- Şeylerin anlamı, insanın diğer insanlarla toplumsal etkileşimi sonucu ortaya çıkar.
- Şeylerin anlamları, bunlarla karşılaşan kişi tarafından yapılan yorum sürecinden geçmekte ve değiştirilmektedir.

Blumer tarafından belirtilen üç önermenin ilk ikisinde sembolik etkileşimde anlamın, nesnenin içinde saklı olmadığı, insanlar tarafından üretildiği ifade edilmektedir. Bu üretim öncelikle, Sembolik Etkileşimcilerin “önemli diğerleri” (significant others) olarak nitelendirildiği anne-baba, kardeş, arkadaş, öğretmen gibi insan hayatında önemli yere sahip kişilerle daha sonra da toplumun diğer üyeleriyle küçük yaştan itibaren yaşanan etkileşim sonucu oluşmaktadır. Yani kişinin anlam haritasını yukarıda da belirtil-

diği gibi başta en yakınındakiler olmak üzere sosyal ve kültürel çevresi şekillendirmektedir. Ancak Blumer üçüncü önermesinde, anlamın, bireyin yeni yaşantısıyla birlikte değişime uğrayıp bakış açısını değiştirebileceğini belirtmektedir (Polama 1993).

Sembolik Etkileşimci Yaklaşımına göre gündelik hayatta bireyler, sosyal medya paylaşımları, araç arkası yazılar, müzikler, kıyafetler, saç rengi, şekli ya da yemek gibi pek çok davranışlar ve tercihler yoluyla birbirleriyle iletişim kurmaya çalışırlar.

Mead'in, anlamlı sembolleri sadece insanların gerçekleştirebileceği bir jest türü olarak gören yaklaşımı, insanların diğer canlılardan farklı bir etkileşim içerisine girdiğini ifade etmekte ve bu süreçte dil olgusuna kritik bir önem yüklemektedir. Dil, insanlar arasındaki ortak duygu ve anlam dünyalarını içermektedir. Bireyler, dil aracılığıyla belli bir düşünce dünyasına sahip olurlar (Ritzer 2012: 219). Gündelik hayatta başkalarına vermek istediğimiz sayısız mesajı jest, mimik ve dil aracılığıyla nesnelere yüklediğimiz anlam sayesinde iletiriz. Sembolik Etkileşim açısından bireyler arasındaki iletişimi sağlayan en önemli öge ise dildir ve ortak anlam içeren dil sayesinde sembolik anlamlar aracılığıyla birbirleriyle etkileşim sağlarlar. Müzik dili ise insanlar ve toplumlar arasında sanatın en etkili iletişim araçlarından biridir. Melodi ve sözleriyle duyguları, düşünceleri harekete geçirecek dinleyene, istediği/istenilen mesajı vermektedir. Bunu da, kendine özgü dili olan notaların ahenkli dizilişi ve edebiyat sanatının bütünlüğü ile sağlamaktadır. Müzikteki bu bütünlük, bilişsel (edebi) ve işitsel (melodi) zeminde sembollerin aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Barış Manço da müziğin mesaj iletme aracı rolünü eserlerinde yer verdiği sözlerle büyük bir ustalıklarla kullanmıştır.

Barış Manço, kendisiyle ilgili biyografik bilgi veren kaynaklarda “besteci, yorumcu, aranjör, şarkı sözü yazarı, TV programı yapımcısı ve sunucusu, Türkiye’de rock müziğin öncülerinden, Anadolu Rock türünün kurucu üyelerinden” biçiminde tanıtılır. Onun âşık tarzıyla ilgisini öne çıkaran bakış açısı ise daha çok halkbilimci akademisyenlerin yorumları ve çalışmalarıyla kamuoyunun dikkatlerine sunulmuştur. Barış Manço’nun halk kültürü ve âşık tarzı ile ilgili yönü üzerindeki ilk dikkatler, 1991 yılında ortaya konulmuştur. Sanatçının 50 yaşına yaklaştığı günlerde Prof. Dr. Umay Günay’ın önerisiyle Hacettepe Üniversitesi tarafından kendisine “doktor” unvanı verilmiştir. Bu unvan için gerekçe olarak sanatçının “Türk müziğini, Türk kültürünü yaşatmak ve geliştirmek yönündeki şuurlu gayretleri” gösterilmiştir (Barış Manço’ya, 1992: 15). Aynı günlerde Umay Günay’ın (1992: 3) kaleme aldığı ve ilk kez Millî Folklor dergisinde yayımlanan “Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço” başlıklı makale, konunun, bilim çevrelerince dikkate değer bulunmasının ilk adımını oluşturmuştur (Akt., Düzgün 2009: 45-46). Cumhuriyet dönemi içinde tarihi âşık edebiyatının, bütünleştirici ve iyiliğe özendirici niteliklerini öne çıkaran bu yeni oluşumda (Günay 1992) Barış Manço da eserleriyle “Modern Ozan” sıfatına layık görülmüştür. Barış Manço’nun böylesine anlamlı bir sığara layık görülmesinin en önemli sebebi; her yaş grubuna hitap eden eserleriyle halka mal olan bir kişilik olması ve toplumun benimsediği değerleri gelecek kuşaklara aktararak geleneği geleceğe taşıması olarak düşünülebilir.

Halkbilimi, millî kültür birikiminin tarihi süreç içinde bir milletin çeşitli grupları tarafından farklı ölçülerde muhafaza edilen veri ve varyantlarını inceleyen ilim dalıdır. Millî kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden “Ozan – Baksı” edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumunun temsilcisi ve kurucusu da Barış Manço’dur (Günay 1992).

Manço eserlerinde, “Barış kardeşiniz, Barış gördü ki, Barış’a sorar isen, Barış yolun sonunda, Barış söyler ...” şeklinde ifadeleri kullanmak suretiyle Günay’ın da belirttiği gibi “ismini taşıyarak” hem halk şiirindeki eski bir geleneği sürdürmüş hem de âşık

tarzı edebiyat geleneğinin anlamlar, değerler ve kurallar bütününe paralel kabullerin dile getirilmesine öncülük etmiştir (Günay 1992).

Sanatçı konuyla ilgili yaklaşımını şu sözlerle açıklamaktadır: “Olayın hepsi bizim halkımızda, toplumumuzda var, tarihimizde, geçmişimizde, kültürümüzde. İnanılmaz zengin bir Türk kültürü var, bunu benim söylemem abes, herkes bunu biliyor. Çok canlı, yaşayan bir halk kültürümüz var bizim. Ben oradan elimi daldırıp daldırıp çıkartıyorum. Benim kafam devamlı bunlarla meşgul zaten. Bir gün Sarı Çizmeli Mehmet Ağa oluyor, bir gün Halil İbrahim Sofrası oluyor.” (Erdoğan 2018).

“7’den 77’ye” ve “Adam Olacak Çocuk” ismini verdiği programlarıyla hemen her yaş grubuna hitab eden Barış Manço, gerek müzisyen gerekse kültür aktarıcısı kimliği sayesinde fazla uzun sayılmayan sanat hayatına çok şey sığdırmayı başarmıştır. Bestelediği iki yüzden fazla eseriyle pek çok ödül almıştır. Toplumcu bakış açısıyla atasözü, deyim ve halk deyişlerinden beslenerek oluşturduğu birçok eserinde, tema olarak sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük gibi önemli değerlere yer vermiştir. Aslında herkesin bilip de söyleyemediği pek çok şeyi güzel ve anlaşılır bir Türkçe ile şarkılar yoluyla aktararak toplumsal birlik adına önemli farkındalıklar yaratmıştır. Pek çok eseri farklı dillerde ve farklı ülkelerde söylenmeye devam etmektedir.

Amaç

Bu çalışma, kültürümüze ait atasözü, deyim ve halk deyişlerinden beslenerek oluşturduğu birçok eserinde, tema olarak sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük gibi toplumsal bakımdan çok önemli değerlere yer veren “Modern Ozan” Barış Manço eserlerindeki sözlerin sembolik etkileşim yönünden incelenmesini amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmada, doküman incelemesi ve semboller yoluyla nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Semboller yoluyla nitel veri toplama yöntemi, kültür ile ilgili birçok alanda kullanılmaya elverişli olduğu gibi farklı düşüncelerin ve anlamların ortaya çıkarılmasına olanak tanıyan bir yöntemdir (Şimşek ve Yıldırım 2011). Yapılan çalışmada Barış Manço’nun şarkı sözleri, belirlenen sembolik kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda açıklanarak Barış Manço’nun şarkı sözlerinde yer alan sembollerin verdiği bireysel ve toplumsal mesajlara yönelik öneriler ortaya konmuştur.

Barış Manço ve Şarkıları

Barış Manço, müzik hayatında 1988 yılında TRT 1’de yayına başlayıp 1998 yılına kadar devam eden “7’den 77’ye” programı ile Türkiye’de en uzun yayıncılığa imza atmış, ayrıca 5 kıtada 150’den fazla ülkeyi ziyareti ile de kültür elçiliği görevini üstlenmiştir. 1991 yılında devlet sanatçısı olmuş ve sanat hayatında üç yüzün üzerinde ödüle layık görülmüştür. Ödüllerin yanı sıra 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi tarafından halkbilim alanına katkılarından dolayı “Doktor” unvanı verilmiştir. Ödül töreninde konuşan sanatçı kendisini şöyle ifade etmiştir; “Ben hafif müzik bestekârı değil Türk bestekârıyım. Benim böyle anılmam gerekir. Ben Türk müziğini çağın imkânlarına ve ihtiyaçlarına göre yorumlayıp geliştirmeye çalışıyorum” (Milli Folklor 1992).

Barış Manço eserlerinde gerek sözleri ve müziği gerekse dil kullanım zenginliği ile başta çocuklar olmak üzere her yaş grubuna pek çok değeri ve kavramı gündelik hayatın içinden sembollerle aktarmaya çalışmıştır. Böylece müziğin estetik ve birleştirici gücünü kullanarak bireysel ve toplumsal farkındalıklar yaratmak üzere önemli bir rol üstlenmiştir.

Barış Manço bir röportajında üretim sürecini: “Hiçbir şeyi folklorlardan olduğu gibi almıyorum, kendi kafama göre yeni baştan yazıyorum. Ben birtakım benzetmeler, çağrı-

şımlar yaparak başka şekillerde söylüyorum...” (Tunca 2005: 131-132) sözleriyle metinlerarasılık kuramını gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. “Metinlerarasılık, metinlerin birbirinden etkilenmesinin zorunlu olduğunu gören bir edebi anlayıştır. Yazar, öncesinde birçok eser okumuş ve kendi metnini oluştururken ister istemez o metinlerden etkilenmiştir. Bu kapsamda sanatçının esas amacı, önceden var olanları farklı bir şekilde yeniden oluşturmaktır. Bu düşünceye göre her eser kendisinden önceki eserlerin ürünüdür” (Filiz 2019: 2). Kubilay Aktulum’a göre metinlerarasılık yeniden yazma işlemidir. Başka bir ifadeyle, bir yazarın aktarmak istediği bir metni kendi anlayışına göre yeniden kurgulamasıdır. Önemli olan neyin anlatıldığından ziyade nasıl anlatıldığıdır (2017).

Popüler müziğin önemli temsilcilerinden Barış Manço da eserlerini üretirken geçmişin edebi metinlerinden faydalanmış ve kültürümüze ait pek çok öğeyi ustalıkla işlemiştir. Sanatçı kendine özgü bir tarzla ürettiği eserlerinde, âşık tarzındaki şiir söyleme ve hikâye anlatma geleneğini sıklıkla kullanan çağdaş bir yorumcu olmasının yanı sıra Orta Asya’dan günümüze uzanan birçok değeri ustaca kullanarak geleneğimizi geleceğe taşıyarak, köprü vazifesi görmüş önemli bir kültür ve sanat elçisidir.

Barış Manço eserlerini üretirken söz ve müziğin ayrılmaz bütünlüğünden yola çıkarak müziğin sadece bir dinletiden ibaret olmadığını sözlerin de bir hikâyesinin ve felsefesinin olmasına özen göstermiştir. Bu felsefeden hareketle dünyaya sadece şarkılar sunan bir şarkıcı olarak değil düşüncelerini aktarmak için geldiğine inandığını (Tunca 2005: 82) ve insanın boşa konuşmaması gerektiğini (Şahin 2005: 29) ifade etmiştir. Manço, müzisyen kimliğinin yanında sahnede meddahlık geleneğini sürdürdüğünü ve yaptığı müzikte Hitler’den, Erzurum Baş Barı’na kadar Anadolu müziği evriminin titiz bir araştırmasının bulunduğunu dile getirmektedir (Tunca 2005: 252). Şarkılarında, vermek istediği mesajı görüntüsüyle de destekleyen Manço, kıyafetleri ve takılarıyla Osmanlı padişahlarının ihtişamını, uzun saçlarıyla da dervişlerin sufi yanını bütünleştirmiştir (Yangın 2002: 31).

Dünya’nın çevresini 12 kez dolaşan ve elde ettiği verileri televizyon programları ve şarkılarıyla insanlara aktarmaya çalışan Barış Manço (Özkarabekir 2011) başta eğitim alanı olmak üzere müzikoloji, felsefe, sosyoloji, halk bilimi ve edebiyat gibi birçok disiplinde incelenmeye değer bulunmuştur.

1. Bulgu ve Yorumlar

Bu çalışmada, Barış Manço’nun üç şarkısında yer alan sözler, kullanılan semboller bağlamında ele alınmıştır.

• “Ali Yazar, Veli Bozar” Şarkısı

Barış Manço’nun 1981 yılında “Sözüm Meclisten Dışarı” isimli albümünde yer alan “Ali yazar, Veli bozar” şarkısında toplum tarafından sıkça kullanılan atasözü ve deyimlere yer verilmiştir. İnsanlar iletişim kurmak için dili, Platon’un Devlet adlı eserinde de belirttiği gibi “ya doğrudan doğruya ya da taklit yolu ile anlatım” biçiminde kullanır (2004: 76). Öyleyse günlük konuşma dilinde ve edebiyat eserlerinde temel anlamda bir şeyi anlatmak için yapılan teşbih, Platon’a göre taklit yollu bir anlatım tekniğidir (Çelikelden 2016).

Teşbih (benzetme) sanatı ile bireysel bazı kavramlarla evrende yaşanan doğal olayların ilişkisine dikkat çekilmiştir. Başka bir yaklaşımla; aralarında benzerlik bulunan iki şeyden zayıf olanını, nitelikçe daha üstün olana (güçlü olana) benzetme sanatı ile sözü daha etkili hale getirmek amacıyla gerek günlük konuşmalarda gerekse düz yazı ve şiir dilinde kalıplaşmış sözler (özellikle deyimler) somutlaştırılarak kullanılmıştır (Erişim 1).

Gözümde yaş görseler, erkek ağlar mı? derler
Gökler ağlıyor dostlar, ben ağlamışım çok mu?
Rahmet yağarken dostlar, ben ıslanmışım çok mu?

Ali yazar Veli bozar, küp suyunu çeker azar azar
Üzülmüşüm neye yarar, keskin sirke küpüne zarar
Bir gün dönsem sözümden, düşerim dost gözünden
Dünya dönüyor dostlar, bir sözden dönsem çok mu?
Devran dönüyor dostlar, ben dönmüşüm çok mu?

Ali yazar Veli bozar, küp suyunu çeker azar azar
Üzülmüşüm neye yarar, keskin sirke küpüne zarar

Sözlerden de anlaşılacağı üzere, erkeklerin ağlaması çoğu toplum tarafından zayıflık olarak değerlendirilmektedir. Kadınların olumsuzluk durumunda hislerini ağlayarak belli etmeleri pek çok kültürde olağan karşılanırken bir erkeğin benzer durumda duygularını ağlayarak ifade etmesi pek normal karşılanmaz. Çünkü toplumumuzda erkekler, bebeklik dönemleri dışında “Erkek adam ağlamaz” sözleriyle büyütülmüşlerdir. *Gökler ağlıyor* dostlar, ben ağlamışım çok mu, *Rahmet yağarken* dostlar, ben ıslanmışım çok mu? sözleriyle ise “ağlamak” kavramı, halk arasında bereketle özdeş olan “Rahmet” olarak nitelendirilmiştir. Manço, başka bir yaklaşımla da aslında ağlayan insanın bağışlanacağını ve Yaradan’ın rahmetiyle ödüllendirileceğini belirtmektedir.

Şarkının ikinci bölümünde, insanın verdiği sözden dönmesi (zayıf olan), nitelikçe daha üstün olan dünyanın dönüşüne benzetilmiştir. Ancak insanoglunun verdiği sözden dönmesinin karşındaki kişiye olan sevginin ve güvenin azalmasına ve dolayısıyla itibar kaybı yaşanacağına dikkat çekilmektedir. “*Bariş yolun sonunda*” ve “*hayat duruyor dostlar*” sözleriyle ise tüm canlılar için ölümün her an olabileceğini ve dünya hayatına fazla bağlanmamak gerektiği vurgusu yapılmıştır.

Şarkının nakarat bölümünde, kaynağı belli olmayan, söylene söylene halka mâl olan atasözü ve deyimlere yer verilmiştir. Bunlar kısa, öğüt verici, yol gösterici ve kalıplaşmış sözlerdir. “*Ali yazar Veli bozar, küp suyunu çeker azar azar*” diyerek aslında o günlerde yaşanan duruma bir gönderme yapıldığı da söylenebilir. 1981 yılında yayınlanan albümde yer alan şarkı (Albüm adının “sözüm meclisten dışarı” olduğu düşüncesinden hareketle) 1980 darbesinden önce kurulan/bozulan düzenin darbe sonrasında değişime uğradığı (metaforik bir yaklaşım da olabilir) çıkarımı yapılabilir. Yani biri için düzen olarak kabul edilenin bir başkası tarafından bozulabileceği gerçeğinin hayatın akışında her zaman olabileceği ve bu duruma hazırlıklı olmak gerektiği tavsiyesinde bulunmaktadır.

Ancak ister doğrudan ister dolaylı anlatımla olsun bu ve benzeri durumların “*üzülmüşüm neye yarar, keskin sirke küpüne zarar*” ifadesiyle yumuşatılarak, olumsuz durumlar karşısında fazla üzülmenin bireye, topluma ve ülkeye zarar vereceği görüşü dile getirilmektedir.

• “Bugün Bayram” Şarkısı

Toplumsal kültürün temel örneklerinden olan bayramlar millî ve dinî özellikleriyle toplumsal kimliğin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde önemli bir yere sahiptir.

Bayram kavramı ilk defa Kaşgarlı Mahmud’un XI. yüzyılda yazdığı “Divan” da görülür. Kelimenin aslının “Bedhrem” olduğu ve bu kelimeyi Oğuzların “beyrem” şekline çevirdiklerini belirten Kaşgarlı Mahmud’a göre bayram “eğlenme, gülme ve sevinme günüdür” (Artun 2011:1).

İslamiyet’ten önce kavimler, devletler kendi inanç, örf ve adetlerine göre belli günleri kendileri için kutsal kabul etmişler ve bu günleri ayinlerle kutlamışlardır Ancak

İslamiyet'ten sonra bayram anlamına gelen «İyd» kullanılmış ve her yıl Müslümanların sevinçli, neşeli günleri tekrar geldiği için böyle günlere bayram denilmiştir. Dede Korkut hikâyelerinde hanların başa geçmelerini, doğum ve ölümlerini, zaferlerini kutlamak için toplandıkları ve şölenler tertip ettikleri belirtilmektedir. Cumhuriyet ilânının öncesine kadar sadece dini anlamda kutlanan bayramlara, cumhuriyetin ilânından sonra milli bayramlar da eklenmiştir. Müslümanlar dini bayramlara büyük önem vermişlerdir (Alişar 1992).

Barış Manço'nun 1985 yılında "24 Ayar" isimli albümünde yer alan "Bugün Bayram" isimli şarkısında ilk bakışta hareketli melodik yapısı ve isminden dolayı sanki bayram gününün coşkusunu anlatıyormuş gibi görünse de aslında "Bayram" sembolü üzerinden hüznü bir hikâye anlatılmaktadır. Hikâye, eşini (ya da annesini) kaybetmiş bir babanın bayram sabahı çocuklarını erkenden uyandırıp, kır çiçekleri toplayıp, annelerinin mezarına götürmesi üzerine kurgulanmıştır. Bir başka ifadeyle; şarkıda hüznü ve bayram sevinci bir arada anlatılmaya çalışılmıştır (Erişim 2).

Sen gittin gideli, içimde öyle bir sızı var ki,

Yalnız sen anlarsın, sen şimdi uzakta,

Cennette meleklerle, bizi düşler ağlarsın

Bugün bayram erken kalkın çocuklar,

Giyelim en güzel giysileri,

Elimizde taze kır çiçekleri,

Üzmeyelim bugün annemizi

Sen yaz geceleri, yıldızlar içinden ara sıra

Bize göz kırparsın sen soğuk günlerde,

Kalbimi ısıtan en sıcak anımsın

Bugün bayram, çabuk olun çocuklar

Annemiz bugün bizi bekler

Bayramlarda hüznülenir melekler

Gönül alır bu güzel çiçekler

Şarkı sözlerinde hem anneye özlem ve sevgi hem de kültürümüzde önemli yeri olan toplumsal birliği simgeleyen bayramlar ve bayramlarda ebediyete intikal eden büyüklerimizi ziyaret etmenin önemi vurgulanmıştır. Özellikle de annesizlerin, babasızların hatta kimsesizlerin bayram günlerinde hissettiği hüznü ile birlikte anneleri üzmemek gerektiği fikri öne çıkarılmıştır.

Toplumsal kültürün temel örneklerinden olan dini bayramların, Türk kültürü içerisinde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Dini bayramlarda öncelikle akla gelenler; küslerin barışması ve yukarıda da belirttiğimiz üzere başta vefat eden büyüklerin kabirleri olmak üzere hayatta olanların da ziyaret edilmesi, temiz ve düzgün kıyafetler giyilmesi gibi ritüellerdir.

Şarkıda temizlik, erken uyanmak, büyüklere saygı gibi kavramlarla toplumsal değerlere, melekler, Cennet gibi kavramlarla manevi ve dini değerlere vurgu yapılarak dini bayram sembolü üzerinden mesajlar verilmektedir. Şarkıda geçen pek çok kavramın her yaş grubunu kapsayan "Dini Bayram" sembolü üzerinden işlenmesi ile geleneklerin unutulmaması toplumsal birliğin güçlenmesi gibi önemli duyguların güçlenmesine önemli katkılar sunulmaktadır.

• "Ayar" Şarkısı

Türk mitolojisinde hayvanları çeşitli unsurların sembolü olarak gören bir düşünce sistemi oluşmuş ve böylece bazı hayvan türlerine olumlu ya da olumsuz birçok anlam yüklenmiştir. Türk mitik düşüncesinde yaratılan ve hayvanlara yüklenen bu anlamlar ise

sözlü kültür ürünleri aracılığı ile yüzyıllar boyunca aktarılmıştır. Türk mitolojisinde olumlu veya olumsuz özellikler üstlenerek bir kült haline geldiğini söyleyebileceğimiz hayvanlardan biri de ayıdır. Ayı, Türk mitolojisinde hem Şamanist düşünce sisteminde hem de İslami kültür çevresinde çeşitli düşünce ve anlamların sembolü olmuş ve dolayısıyla sözlü kültür ürünlerinde yer almıştır (Sarpkaya 2014).

Ayı kelimesi eski Türkçede “adıg” şeklindedir. “Ayu” şekli de bulunan bu kelimenin çeşitli lehçelerde “adıg, ayuğ, ayıg” şekilleri de mevcuttur (Clouston 1972: 45-46). Ayı tüm Türk boylarında benzer adlarla yer almaktadır. Türkmenlerde “ayı”, Nogaylarda “ayuv”, Özbeklerde “ayig”, Kırgız ve Altay Türklerinde “ayū” olarak bilinen, bazı Türk boylarında baba veya ata anlamlarına gelen kelimelerle karşılandığı bilinmektedir (Eren 1999: 28; akt. Sarpkaya 2014).

Türk dünyasının farklı yerlerinden derlenmiş efsanelerde ayı olumlu bir güç sembolü olarak adalet, iktidar ve güç sahibi kahramanın gücünü ifade etmek üzere karşımıza çıkmaktadır. Eski Türk mitik düşünce ve tasavvurlarında olumlu özellikleriyle gösterilirken İslamiyet etkisinin yoğun olduğu bölgelerde ise ayı önemini kaybetmiş, hatta çoğu zaman olumsuz nitelikler atfedilen veya bu olumsuzlukların taşıyıcısı bir kimliğe bürünmüştür (Sarpkaya 2014).

Hançerlioğlu'na göre; eski Türklerin Şamanist düşünce sisteminde ayı kutsal bir hayvandır ve orman ile ilişkili düşünülmüştür. Kıpçaklar ayıya “baba” anlamına gelen hitaplar kullanmışlar ve ormana girdiklerinde ayının adını anmamışlardır (Hançerlioğlu 2010: 68; akt., Sarpkaya 2014).

Bariş Manço'nun 1992 yılında “Mega Manço” isimli albümünde yer alan “Ayı” isimli şarkısında, halk arasında farklı söylemlerle karşımıza çıkan bir hayvan olan “ayı” sembol olarak kullanılmıştır (Erişim 3).

Bugün hava güzel dedim ki hanıma,
Haydi, kalk giyin de çıkalım biraz,
Bak cıvıl cıvıl kuşlar uçuyor, dalları basmış erikle kiraz,
Çoluk çocuk cümbür cemaat,
Piknik yapalım ne dersiniz ha?
Ev halkı uçtu (yihhu, aslan baba sen çok yaşa!)

Başta çocuklar olmak üzere her yaş grubunun dilinden düşmeyen “Ayı” isimli şarkının hemen her dörtlüğünde pek çok sembol konuşma dili üzerinden güzel ve yalın bir melodi ve hikâye diliyle hâkime anlatılmaktadır.

İlk bölümde aile sevgisi ve birliğini pekiştirmek üzere güzel bir tatil gününün, aileyle birlikte geçirmenin önemine vurgu yapılmıştır. “*Dalları basmış erikle, kiraz*” ifadesi ise baharın gelişini simgeleyen mevsim meyvelerinin adının geçirilmesi adına önemli bir bilgi aktarımı olarak düşünülebilir.

Yolda düşündüm bizim çocuklar tanımıyorlar hayvanları,
Bir hayli garibime gitti doğrusu, bir baba olarak verdim kararı,
Anında bir ters “U” dönüş, doğru hayvanat bahçesine,
Biliyoruz ayıp oldu hâkim bey ama zar zor girebildik içeriye,
Bak evladım buna ayı derler, ormandan inip şehre gelirler,
Biraz ağırdır, hantaldır ama armudun iyisini aylar yerler.

İkinci bölümde, bir baba olarak çocukların hayvanları tanımalari için pikniğe gitmekten vazgeçip “U dönüşü” kavramı da işlenmek suretiyle hayvanat bahçesine gidilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Senin de canın günün birinde
Armudun iyisini yemek isterse

Sakın ha aman manava gidip te
Armutları tek tek elleme
Adamın kafası bir atarsa
Bayramlık ağzını bir açarsa
Sana neler der biliyor musun?
Mahalle duyar rezil olursun

Üçüncü bölümde, saygı kurallarının önemini ifade eden bir anlatım öne çıkmış ve ayı sembolünden hareketle kaba ve uygun olmayan davranışların “*Sana ne der biliyor musun, mahalle duyar rezil olursun*” ifadesiyle toplum tarafından hoş karşılanmayacak türden hareketlerin yapılmaması gerektiği öğütlenmektedir.

Maksat çoluk, çocuk öğrensün hayatın çetin yollarını
Kaptırmasınlar kimseye kafalarını ve de kollarını
Hani baba olarak vazifemiz tabi, uyandırıp ikaz etmek
Uzunlar yanmıyor hâkim bey kısa yoldan anlatmak gerek
Hayvan sevgisi tabii ki lazım ama her şey karşılıklı
Ben seni seveyim sen beni say ki bozulmasın ağzımızın tadı
Armudun iyisini zaten o yer, bir eli yağda ötekisi balda
Buramıza geldi artık hâkim bey takdir sizden biraz da ite kaka

Son bölümde ise aile birliği konusunda sorumluluk sahibi bir babanın hayatın zorluklarını çocuklarına anlatmak üzere tercih ettiği yöntemin, yaparak-yaşayarak öğretilmesi üzerinedir. İlk önce hayvanları tanıtmak sonra ise “*Hayvan sevgisi tabii ki lazım .....bozulmasın ağzımızın tadı*” sözleriyle toplumsal birliğin ve uyumun sağlanmasında karşılıklı sevgi ve saygının önemi “hayvan sevgisi” üzerinden vurgulanmaktadır.

Son söz olarak, bu şarkıda dile getirilen ifadeler, toplumsal adaletin sağlanmasında önemli bir yeri olan hâkime de “takdir sizden” diyerek makama saygının önemli bir dışı vurumu olarak düşünülebilir.

Sonuç

Tarih içinde müzik, kimi zaman yaşanan olaylardan etkilenerek kendine, kimi zaman da etkileyerek birey ve toplumlara yön vermiştir. Bu da genellikle müzik eserlerinde yer alan sözlerin sembollere dayalı anlatımlarıyla sağlanmıştır.

Sembollere yüklenen anlam sayesinde müzik yoluyla sağlanan etkileşim, bireylerin tercihlerine, toplumsal rolüne, statüsüne, kimliğine ve karakterine ilişkin bilgi veren önemli bir yoldur. Bireyler, dinledikleri müzik türlerine göre bazen bir topluluğun üyesi olurlar bazen de içine girdikleri topluluğun müzik türünden etkilenerek yaşam şeklini ve onların hayat tarzlarını benimseler. Bir süre sonra aynı müzik türünü tercih edenler, kullandıkları aksesuardan, tercih ettikleri kıyafetlere kadar semboller yardımıyla birbirlerini daha kolay tanırlar, hatta gruba aidiyet sayesinde kendilerini yalnız hissetmedikleri için mutluluk seviyeleri yükselir. Çünkü sosyal bir varlık olan her birey için yalnız olmamak ve kabul görmek son derece önemlidir.

Dünyayı saran pandemi ile bir kez daha anlaşılın insanların birlik ve beraberlik içinde yaşama ihtiyacı, müziğin vereceği mesajlarla birleştirici ve bütünleştirici işlevinden faydalanmak gerektiğini göstermiştir. Bu gerçekten hareket ile sevgi, saygı, birlik, beraberlik, dürüstlük, cömertlik, yardımseverlik gibi ortak birleştirici ve bütünleştirici duyguları çağrıştıran semboller üzerinden mesajları müzik üzerinden vermek önemsenmelidir. Özellikle de gençlerin ilgisini çekecek, onların ilgilendiği müzik türleri ile bu mesajları vermenin önemi ve bu yönde çalışmalar yapmanın gereği fark edilmelidir.

Çalışmada, sembolik etkileşim öğelerinden olan müzik dili “Modern Ozan” olarak anılan sanat ve kültür elçimiz Barış Manço’nun üç şarkıdaki sözler üzerinden ele alın-

mıştır. Şarkılardan ilki “Ali yazar Veli bozar” ile özellikle atasözü ve deyimler yoluyla (Erkek ağlar mı, Ali yazar Veli bozar, keskin sirke küpüne zarar) sembolik bir yaklaşım sergilenmiştir. İnsan hayatında her zaman olumsuz durumlarla karşılaşılabilceği ancak manevi bir yaklaşımla sabırlı olmak gerektiğine dikkat çekilmek istenmiştir.

İkinci örnek olarak Türk kültürü içerisinde önemli bir yeri olan dini bayramların, dini sembollerin toplumsal birleştirici rolünü ortaya koyan “Bugün Bayram” şarkısı incelenmiştir. Özellikle birlik ve beraberliğin yoğun yaşandığı dini bayramlar sembolü üzerinden, bayram ziyaretleri başta olmak üzere (bugün bayram erken kalkın çocuklar, giyelim en güzel giysileri, elimizde taze kır çiçekleri, üzmeylem bugün annemizi...); temizlik, büyüklere saygı-sevgi gibi bazı davranışların toplumsal hafıza üzerinde nasıl etkili olduğu, bu ve benzer kavramlarla kültürel sürekliliği sağlamak üzere yapılması gerekenler, değerler üzerinden anlatılmıştır.

Üçüncü şarkıda, “Ayı” sembolü üzerinden hikâye anlatımı yoluyla aile birliğinin önemi, hayvan sevgisi ve saygı gibi değerlerin önemi vurgulanmıştır. Bu noktada toplumsal bütünleşmede sadece insan ilişkilerinin değil tabiattaki canlı - cansız tüm varlıkların etkileşiminin önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Çalışma örneklerinde de görüldüğü üzere gündelik hayatta karşıya verilmek istenen pek çok mesajı, müziğin estetiği ve kavramlara yüklenen anlamlı sözlerin sembollerle ifadesi yoluyla iletmek mümkündür. Bu kapsamda:

- ✓ Benzeri çalışmalar yapılarak başta geleceğimizin teminatı olan çocuklarımıza aktarmak üzere özellikle eğitim amaçlı kaynaklarda nitelikli müzik eserlerine yer verilmesinin bir devlet politikası olması,
- ✓ Bu amaçla, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Kültür Bakanlığı gibi alanla ilgisi olan devlet kurumlarının teşviki ve yönlendirmesi ile müziğin sadece eğlence amaçlı değil bilim ve sanat yönünün geliştirilmesine imkân verilmesi,
- ✓ TRT, özel yayın kuruluşları, Sivil Toplum Örgütleri, müzik ile ilgili dernekler gibi kuruluşlar aracılığıyla toplumsal birlik ve bütünlüğe katkı sağlayacak müzik ve sanat programları, konserler ve festivaller gibi organizasyonların düzenlenmesi yönünde bilim ve sanat insanları başta olmak üzere farklı disiplinlerle de işbirliği halinde çalışmalar yapılması ve
- ✓ Türk müzik ve Türk söz kültürünün aktarılmasında temel olabilecek eserlerin, uzman kadrolar tarafından tespit edilerek, açıklamalı programlar şeklinde kitle iletişim araçları yardımıyla yayımlanması önerilebilir.

Küreselleşen dünya şartlarına uyum sağlayacak, gençlere ulaşmada etkili olacak tüm kanalların kullanılarak, kültürel değerlerin kazandırılmasında müziğin insan hayatındaki önemi anlatılmalı, başta gençler olmak üzere tüm insanlar üzerinde müziğin ve müzik dilinin önemli bir estetik sembol olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Müzik olgusunun; dilinin, dininin olmadığı, tüm insanları birleştirici bir sembol olduğu gerçeğinden hareketle, mutlu bir dünya ve yarınlar için ne derece önemli bir fonksiyon yüklenmiş olduğu fark edilmeli ve çalışmalara bu noktadan hız kazandırılmalıdır

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Aktulum, Kubilay. *Müzik ve Metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2017.

Alişar, Fahrettin. “Bayramlar ve İçel’de Dini Bayram Gelenekleri”. *Milli Folklor*, 1992.

<<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=15&Sayfa=30>> (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

- Artun, Erman. “Çukurova Halk Kültüründe Törenler, Bayramlar, Şenlikler”. *III. Uluslararası Türk Kültür Kurultayı*, Fethiye-Muğla. 2011.
- Çağlar, Birsnel. “*Türk Mitolojisinde Dört Unsur ve Sembeler Üzerine Bir İnceleme*”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, 2008.
- Çelikelden, Günay. “Teşbihe Felsefi Bir Bakış”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, “Prof. Dr. İbrahim Kavaz Özel Sayısı”. 4/24 (2016): 277-297.
- Demirel, Şener. “Sembol, Sembolik Dil ve Bu Bağlamda Mesnevi’nin İlk 18 Beytindeki Sembolik Unsurlar”. *Turkish Studies*, VII/3 (2012), 915-947.
- Düzgün, Dilaver. “Aşıklık Geleneğinin Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu”. *Millî Folklor*, 21(84). 2009.
- Erdoğan, Göktürk. “Orta Asya’dan Anadolu’ya Uzanan Bir Köprü: Barış Manço ve Türk Kültür Tarihi”. *I. Uluslararası Develi-Âşık Seyrani ve Türk Kültürü Kongresi*, Kayseri/Develi, 2018.
- Filiz, Mustafa. “*Barış Manço Şarkılarında Metinlerarasılık*”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çağ Üniversitesi, Mersin, 2019.
- Günay, Umay. Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço, *Millî Folklor*. 13 (2-3). 1992. <<https://millifolklor.com/Dosyalar/de779104881e4b2ab5f1f4af0c9f88df.pdf>> (Erişim Tarihi: 31.10.2022).
- Güngör, Erol. *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*. Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2003.
- Koca, S. Kürşad. “Genel Hatları ile Kültür ve Sembol İlişkisi”. 2010. <http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlenmis_dergiler/2010_2/makale_6.pdf>
- Leslie White’den aktaran Güvenç, B. İnsan ve Kültür. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2003.
- Millî Folklor. “Barış Manço’ya Doktor Unvanı Verildi”. Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, s. 13, 1992.
- Özkarabekir, Cengiz. (Yönetmen). “Barış Manço Belgeseli - Hayatım Roman”. *TRT*. 2011. <<https://www.youtube.com/watch?v=oROKKrba-98>> (Erişim Tarihi: 13.06.2022).
- Platon (Eflatun). “*Devlet*”. (çev. Sabahattin Eyuboğlu, M. Ali Cimcoz), 8. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.
- Polama, Margaret. “*Çağdaş Sosyoloji Kuramları*”. Gündoğan Yayınları, 1993.
- Ritzer, George. *Modern Sosyoloji Kuramları* (çev. H. Hülür). Ankara: De ki Basım Yayım Ltd. Şti., 2012.
- Sarpkaya, Seçkin. “Türk Dünyası Efsanelerinde Ayı Tasavvurunun Değişim ve Dönüşümü”. *Millî Folklor*, 26 (2014), 149-161.
- Şahin, Tamer. *Hâlâ Yazıp Çizecek Birkaç Satırım Kaldı*. İstanbul: Truva Yayınları, 2005.
- Şenol, Dolunay. *Sembolik Etkileşim*. 2. Baskı. Ankara: Net Kitaplık Yayıncılık, 2021.
- Tatar, Mustafa. “Aziz Nesin’in “Bizim Hemşeri” İsimli Hikâyesinin Sembolik Etkileşim Kuramı Açısından Değerlendirilmesi”. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15/11 (2018), 1419-1433. <<http://efdergi.yyu.edu.tr>> (Erişim Tarihi: 12.06.2022).
- Tunca, Hulüsi. *Barış Manço: Uzun Saçlı Dev Adam*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2005.
- Wallace, R.A. ve Wolf, A. *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Geliştirilmesi*. (çev. Mehmet Rami Ayas, Leyla Elburuz). Ankara: Doğu Batı Yayınları. 2012.
- Yangın, Birgül. *Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço*. Ankara: Akçağ Yayınları. 2002.
- Yıldırım, Ali. ve Şimşek, Hasan. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Sistem Yayıncılık, 2011.
- Yüksel, Gülşah. “Kastamonu’da Dini Bayramları Kutlama Gelenekleri ve Bu Geleneklerin İnsan İlişkilerine Etkisi”. *Akademik Bakış Dergisi*, 26 (2011), 1-26.
- İnternet Erişim Linkleri**
- Erişim 1: Ali Yazar, Veli Bozar: <<https://www.724dinle.com/baris-manco/ali-yazar-veli-bozar/dinle>> (Erişim Tarihi: 21.02.2023)
- Erişim 2: Ayı: <<https://www.724dinle.com/baris-manco/ayi/dinle>> (Erişim Tarihi: 21.02.2023)
- Erişim 3: Bugün Bayram: <<https://www.724dinle.com/baris-manco/bugun-bayram-1638525688/dinle>> (Erişim Tarihi: 21.02.2023)